

hessék. Feltárja azokat a területeket, ahol nemzetvédelmi szempontból a társadalom hathatós közreműködése ezidőszerint feltétlenül szükséges. A kimutatás szerint az egyesületek működési köre kiterjed közvetlen segélyezésre, gyermekvédelemre, otthon-nyújtásra, aggok és nyomorékok gondozására, egészségvédelemre, szociális és kulturtevékenységekre. Megmozgatja a szunynyadó lelkiismeretet az a számvetés, amelyből megtudjuk azt, hogy ha az egyesületi bevételeket a székesfőváros valamennyi lakosára egyformán vonatkoztatjuk, akkor minden egyes polgár hozzájárulása 13 pengő 64 fillér lenne. Ha pedig a bevételeket a székesfőváros kereső lakosainak számához viszonyítjuk, minden kereső polgár hozzájárulása 23 pengő 70 fillért jelentene. Vajjon megteszi-e a főváros minden tehető lakosa ebbeli nemzetvédelmi kötelességét? A tanulmány rendkívül nagy és érdekes anyaga az egyes tantárgyak keretében kiválóan hasznosítható. Kulturtörténeti anyaga pedig a lokálpatriotizmus kimélyítésére szolgálhat. Erre nemzetnevelési szempontból annál is inkább kellő figyelmet kell fordítanunk, mert a székesfőváros lakosságának jelentős hányada a vidéki származásuakból kerül ki.

Horony Pálfi Aurél mélyreható kutatómunkával megírt könyve forrásmunka a történetírónak, iránytmutató tanulmány a szociálpolitikusnak, beszámoló a jótékony adakozónak, felvilágosító a szociális érzésűeknek, toborzó az áldozatkészségre és újabb anyaggyűjtemény a nevelő és oktató számára. A statisztikai közlemények sorozatában értékes, hézagpótló munka.

Loschdorfer János.

Báró Brandenstein Béla: *Platon.* Budapest, 1941. 8-r., 204 l.

Az alkonyodó antik világnak ragyogó, fennkölt és halhatatlan bölcselője: Platon, az emberiség jelentős örök szellemi és világszemléleti nevelői közé tartozik. Esz és tudomány, emelkedettség és misztikum, költészet és mítosz összhangban, egységben, egymás zavarása nélkül; igazi görög jellegzetesség, és ép ennek a népi-nemzeti léleknek forma-, mérték- és árnyérzékéből kiemelkedve, egyetemes emberi értékű összhangja az esztétikai, logikai és ethikai értékeknek: ez az, ami Platon szellemét — amely sokkal inkább szellem, mint rendszer — minden hódító gondolat szövetségesévé teszi.

A neveléstudomány körében is csak örömmel és érdeklődéssel üdvözölhetjük tehát, hogy szakkörökben újabban buzgólkodás észlelhető Platon magyar nyelven való megszólaltatása és ismertetése körül. Számos régebbi és újabb dolog történt e téren: így pl. a Szent István-társulat a Szent István-könyvek sorozatában már 1933-ban kiadta Auguste Diés kiváló és mindkatholikus, mind más szempontból röviden is kimerítő könyvét *Plátó* címmel. A platonizmus körében M. Techert Margit *Plotinos-tanulmányai* és könyve érdemelnek említést. Jeles fordításaink is vannak Platon legnevezetesebb dialógusairól (*Politeia, Sokrates védekezése, Kriton, Phaidon, Gorgias, Philebos, Symposion, Phaidros*). Most a Magyar Filozófiai Társág újra lefordíttatja Platont, még pedig teljes magyar Platon-kiadást tervez, tavalypedig vitaülést tartott a platonizmusról. Szerzőnk, talán e vitaülés hatására is, továbbá bevezetésül a készülő magyar Platon-kiadáshoz, nem

mint filológus nézi Platont, és a filológiai részletkérdésekben nem igényel teljes kompetenciát, hanem a plátói filozófiát, továbbá szellem- és lélek-képet óhajtja bemutatni.

Szerző minden sorát kiérlelt Platon-tanulmányok, a filozófia történeti kérdéseiben állandóan gyakorlott, könnyű és fölényes tájékozódás, és a fennkölt plátói szellemtől való mély áthatottság és meghatottság jellemzi. Amellett stílusa avatottan, jellegében megfelelően, de mégis közérdekűen és közérthetően, a szórendnek imitt-amott egy csekély egyéni önkénnyel való megváltoztatásától és magyarban kissé szokatlanul hosszú mondataitól eltekintve, világosan fejezi ki mondanivalóját. A könyv továbbá rendkívül tartalmas, Platont alaposan és sokféle szempontból tárgyalja; mindazonáltal rendezett és áttekinthető szerkezeti megoldásban.

Először is röviden bemutatja szellemi háttér gyanánt a görögséget és filozófiáját, továbbá Platon Athénjét. Majd Platon ifjúságáról és a plátói iratokról szól, aztán pedig a lángeszű tanítványnak mesteréhez, *Sokrates*-hez való szellemi kapcsolatát tárgyalja.

A következőkben szerzőnk egyenként ismerteti ama plátói dialógusokat, amelyek szűkebb értelemben sokratesziek, vagyis elsősorban a mester személyét és tanítását adják vissza. Ezek során azonban Platonban megérett legfőbb bölcséleti belátása, az idea-tan, összefüggésben élete első nagy és egyúttal legnagyobb utazásával. Először állítólag Egyiptomba ment, de erről a titokzatos és hagyományos emlegetett útról környezetétől közvetlen adatunk nincs. Visszatérve, mint diadalmas alkotó, kialakult, önálló világszemlélettel teremt meg »klasszikus« műveit. Utazása során, majd valószínűleg ezután is alaposan tanulmányozta a vele sok tekintetben kongeniális pythagoreus és orfikus szellemet, amelyet a herakleitoszi, eleai és sokrateszi tanításokkal szervesen egybeolvasztott, de amely őt a szofistáknak és némileg ezek szellemi legyőzőjének, Sokrates-nek is egyoldalú intellektualizmusából kiragadta és a lelkében feltörni vágyó érzelmi-képzleti erőket felszabadította.

E »klasszikus« dialógusok szellemi tartalmának ismertetése után szerzőnk egybefoglalóan tárgyalja a klasszikus platonizmust. Kiemeli, hogy a plátói dialektika a legjobb bizonyíték arra, hogy az észszerűség nem ellenkezik az életszerűséggel, és hogy Platon, akiben a misztikum és az irracionális iránt teljes megértés és készség él, az egész valóságot nagy és egyetemes rendben látja. Az igazságra, szépségre és jóságra szomjazó plátói érték szerelem célhoz ért, és az örökkévaló, tökéletes ideák égi honának csodálatos látványa alapján ez a boldog szellem — *Goethe* tekinti így Platont — kimeríthetetlen szellemi kincseiből ad a világnak. Szerzőnk a továbbiakban Platont, mint nagy tanítót tárgyalja. Az öregedő Platon érett bölcsesége szólal meg a szerzőnk által ezután ismertetett plátói dialógusokban. Majd Platon élete delének és alkonyának rajzát adja, és Platon sok pszichológiai érzékre és tapasztalatra valló, életszerű lélekrajzával — amely szerzőnk gyakorlati erkölcsi életfelfogását is visszatükrözi — fejezi be könyvét. Ugyanitt tárgyalja Platon szellemi kapcsolatát az utána következő kereszténységgel és az egyházatyák bölcséletével.

Platonnak a politikai életben elszenvedett sikertelensége mintegy váltságdíj volt, amit azért a hatásért kellett fizetnie, amelyet kora és az utókor gondolkodására gyakorolt. Párbeszédei, amelyeket »játszadozva« írt, csodálatos költészetükkel és páratlanul lelkes gondolataikkal sugallói voltak és ma is sugallói mindazoknak, akik teremteni és ujítani akarnak: költőknek, művészeknek, tudósoknak, gondolkodóknak, politikusoknak és pedagógusoknak. Az egyházatyák Platonban a kereszténység előkészítőjét, a platonizmusban a kereszténység előcsarnokát látták, mert örömmel fedeztek fel benne sejtelmeket és tanokat Istenről, a Gondviselésről, a teremtésről, a lélek halhatatlanságáról, stb.

A platonizmus küldetése azonban ma sem ért véget, mert — amint saját magáról állította is — az a kielégítetlen szeretet tölti el a szellemiek és az értékek iránt, amely annál többet kíván, minél többje van. Így egy tulvilági tökéletes szépség, igazság és jóság hite mellett ezen a világon folyton új erőfeszítéseket, javításokat, kritikát óhajt, minden emberi tudományt és tökéletességet lényegileg tökéletlennek tart. Magas eszmények mellett is megnyitott és tágítható látókörrel állandó programja a tökéletesedés.

Noszlopi László.

Lahmann György: Didaktikai naturalizmus a német romantikában és a reformpedagógiában. Pécs, 1940. 8-r., 60 l.

Ez az értekezés abba a ritka kellemes helyzetbe hozza a vele foglalkozó bírálót, hogy olyan doktori disszertációt taglalhat, melynek írója nemcsak érettebb ember, akinek ez már második doktorátusa, hanem egyszerűs mind sok évi gyakorlattal bíró pedagógus, aki ráadásul a tanügyi közigazgatás nem egy feladatkörében is jó nevet szerzett magának. Maga az értekezés elárulja továbbá, hogy modern nyelvekkel, irodalmakkal szintén foglalkozott, ami látókörét megfelelően tágította. Filozófiai ismeretei érdemelnek még dicséző említést. Eléggé sokoldalú tehát, hogy munkáját a legnagyobb várákozással vehessük kézbe. Jó néhány vonatkozásban nem is csalódnunk benne. Kellemesen lep meg az a határozott, de mégis mértéktartó hang, amely átvonul az elégséges nyelvezettel megírt tanulmányon. A gyakorlati pedagógus éleslátásával és öntudatosságával mindjárt a legmaibb érdeklődés gyújtópontjába emelte témáját azzal, hogy a legutóbbi évtizedeket, sőt napjainkat is élénken foglalkoztató reformpedagógiai problémákkal vette össze történeti anyagát. Nála ez nem valami modern tudománypolitikai állásfoglalás eredménye, hanem a gyakorlati ember ösztönös orientálódása. Rendkívül hasznos különben ez a fajtájú eljárás, akár az előbbi, akár az utóbbi indítékből fakadt, ha mentes minden előítéletől, elfogultságtól, csak a tényeket magukat nézi és a tiszta, tárgyilagos igazságot szolgálja. Ezt pedig Lahmann fejtegetéseiről el lehet mondani. Így nemcsak olvasást érdemlő, kivételes figyelemre igényt tartó tanulmányt alkotott, hanem egyben friss, eleven írásművet, amely nemcsak papirosirodalom marad, hanem hatni képes mindazokra, kik figyelmükre méltatják.